СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕННИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Ч. 276. — Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 26. падолиста, 1923.

VOL. XXXI. — No. 276. — Jersey City, N. J., Monday, November 26, 1923. — THREE CENTS

ЛИШЕНЬ НАТИСК ПРЕЗИДЕНТА МОЖЕ ПЕРЕВЕСТИ ЗНИЖЕННЄ ПОДАТКІВ

ВАШИНГТОН, 23. падолиста. — Республіканські провідники дали виразно до зрозуміння президентови Кулиджови, що лишень натиск його потрафить перенести плян секретаря скарбу Мелона про обниженне податків.

Зі захованням демократів видно, що вони розділені в своїй політиці. Сенатор Бора видав заяву до газет, після якої бонус для жовнірів не має надії на ухваленне.

КЕПСЬКІ ВИГЛЯДИ РЕПУБЛИКАНЦІВ В КОНГРЕСІ

ВАШИНГТОН, 23. падолиста. — Республіканські провідники журяться положенєм в конгресі, зміненим послідними виборами. Серед декого з них виринають навіть побоювання, що вони не потрафлять вибрати президента сенату без якогось порозуміння з демократами.

СТЕЙТОВІ БОНУСИ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ

ОЛБАНІ, Нью Йорк, 23. падолиста. — Провідники більшости в стейтовій легіслятурі збираються на самім вступі ухвалити для ветеранів великої війни бонус в сумі 45 міліонів долярів.

АГІТАЦІЯ ЗА ВМІШАННЄМ АМЕРИКИ В МЕЖИДЕРЖАВНІ СПРАВИ

АТЛАНТА, Джорджія, 23. падолиста. — Демократичний сенатор Андервуд, котрий є одним з многих кандидатів на президентуру Злучених Держав, виголосив перед великим зібранєм промову, в котрій критикував американську політику здержування від межинародних справ. Говорив він, що американська політика за три роки зробила Америці величезні шкоди..

ЦІКАВИЙ ПЛЯН ДОПОМОГИ ЕВРОПІ

ВАШИНГТОН, 23. падолиста. — Президентови Кулиджови предложено плян, після котрого гроші, котрі тепер лежать зложені в руках федерального опікуна чужинецькими маєтками, а які виносять разом коло 187 міліонів долярів, малиби послужити яко основа для кредиту на висилку збіжа та других припасів до Німеччини та других потребуючих країв центральної Европи. Пред. Кулидж мав заявитися проти пляну.

ЗАСТІЙ В УГЛЕВІМ ПРОМИСЛІ

ШИКАГО, 23. падолиста. — Досить поважне число копалень в Індіяні та Илинойсі треба було замкнути через застій в углевій торговлі.

В Індіяні замкнено працю в 69 копалнях, які продукують (добувають) денно коло 50,000 тон мягкого вугля, а в Илинойсі замкнено 71 копалню, що разом добувають денно коло 100,000 тон.

Кажуть, що застій спричинили низькі ціни вугля, по яких продають вуголь неюнійні копалні в стейтах Кентакі та Вест Верджінії.

ПОПРАВА РОБОТИ В НОВО-АНГЛИЙСЬКИХ БАВОВНЯНИХ ФАБРИКАХ

МЕНЧЕСТЕР, Нью Гемпшір, 23. падолиста. — В понеділок відкривають наново роботу в чотирох фабриках підприємства Амоскіт Манюфекчеринг Ко., що дасть роботу 600 робітникам.

ПЯТНУЮТЬ ДАЛІ АГІТАЦІЮ ЗА ПРИЗНАННЄМ СОВЄТСЬКОГО УРЯДУ

ВАШИНГТОН, 23. падолиста. — Американська Федерація Праці знова видала публичну заяву проти акції американського брукового газетяра Герста за признанням большевицького уряду в Москві. Федерація Праці приписує цілу акцію людям, що стараються о концесії на використовуваннє природних богатств Росії та України.

СЛІДСТВО ПРОТИ ФАЛШИВИХ ДОКТОРІВ

ГАРТФОРД, Конектикат, 23. падолиста. — Слідство, ведене державною прокураторією проти бюр обманців, що за гроші продавали лікарські дипльоми, показало, що такі „лікарі" є теж в стейті Нью Джерзі.

ВЖЕ ВІДКРИЛИ ФАЛШИВИХ ДЕНТИСТІВ

НЮ ЙОРК, 23. падолиста. — Нюйорський стейтовий прокуратор почав нагінку на фалшивих зубарів, яких споре число має вести дентистичну практику на основі підроблених свідоцтв.

Нагінка стоїть в звязку з акцією влади стейту Конектиката проти докторів з підробленими дипльомами.

КЛОПОТИ УРЯДУ ЗІ СВОЇМИ ПОПЛЕЧНИКАМИ

ВАШИНГТОН, 23. падолиста. — Федеральний уряд все ще не може вийти зі скандалу, в який він зайшов через те, що президент Гардинг іменував свого часу федеральним маршалом Джосефа Толберта, републиканського махера в стейті Савт Каролайні. Коли іменованнє предложено сенатови до потвердження, сенат відмовив затвердженнє, бо Толберт мав судові дохожденя за ріжні злочини та мав продавати за гроші свій вплив на іменованнє ріжних урядників.

Наренті Толберт зрезигнував на руки президента Кулиджа, але й се не помогло богато урядови випутатися з немилого закиду, що він держить у себе людину зі злочинними нахилами, бо на його місце іменовано сейчас сестрінця Толберта, його праву руку. Таке фаворитованнє на уряди людий, проти котрих піднято тяжковажні закиди, викликало поважне обуренне, яке певно відобється на нарадах конгресу.

ВБИЙНИК РАСПУТІНА ПРИЇЗДЖАЄ ДО АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК, 23. падолиста. — Нині приїхав сюди на Беренгарії російський князь Феликс Юсупов, в котрого палаті в Петрограді вбито відомого дорадника царя Миколи II., законника Распутіна.

Юсупов приїзджає сюди зі своїми перлами, які вспів ураттувати з революційного заколоту, а котрі варта яких міліон долярів. Продавши їх, думає, він викупити свої образи, які застався одному американському мілионерови за пів міліона долярів.

СУД НА П. ЕМІЛІЮ СТРУТИНСЬКУ ВИЗНАЧЕНИЙ НА 17. ГРУДНЯ.

В часописях появилася вістка, що суд над п. Емілією Струдинською за вбитте о. Василя Стецюка, українського католицького пароха в Шикаго, відбудеться дня 17. грудня сього року.

ПОЖАР ГОТЕЛЮ.

Бруклині погорів в ночи з пятниці на суботу великий, 12-поверховий готель Маргарета. Огонь повстав на одним з трох верхних поверхів. Пожарна сторожа вратувала 150 гостий готелю з небезпеки життя. Не обійшлося притім без нещасних випадків; разом 9 людий віднесло тяжчі ушкодженя тіла через сей пожар. Готель горів від 9. години в пятницю до 1 години в ночи.

УСТУПЛЕННЯ ВОЄВОДИ ГРАБОВСЬКОГО.

Львівський воєвода Грабовскі нарешті уступив. Мало це статися на домагання пос. Бриля, який за ціну голови Грабовского дальше лишиться в "Пяст-і" і буде спомагати істнуючий уряд. Уступленя Грабовского відбулося в той посіб, що він одержав кількамісячну відпустку, з якої вже не верне на попереднє становище. Кандидатом на львівського воєводу є був. тернопільський воєвода, тепер ніцеміністер внутрішніх справ Ольпінскі. Одначе проти його кандидатури різко виступають вшеполяки, з огляду на те, що він не є їх партійником. Справами львівського воєвідства тимчасом керує заступник Зіми, який розпочав своє урядуваннє від видання "патріотичної" відозви до страйкуючих залізничих машиністів.

Також ходять чутки про уступленя станиславівського воєводи Юристовского, якого місце має заняти Вондравш.

ВБИВСТВО ПАРУБКА.

В ночі 9. жовтня вертав фірою управитель дібр Воскресінці (пов. Рогатин), Марко Шварц. Негайно з ліса внав стріл. Куля вцілила в голову 20-літнього візника Каролька Корчака, з Воскресінець. Корчак за кілька годин помер. Поліційне слідство мало ніби доказати, що причиною вбивства була ненависть селян до Шварца і що куля була призначена для Шварца.

1600 КІЛЬОМЕТРІВ ПІД ВАГОНОМ ОРІЄНТ ЕКСПРЕСА"

Паріські часописи звідомляють, що один 17-літній Мадяр, відбув подорож 1600 кільометрів, а весь час під вагоном "Оріент-Експреса". Залізничники запримітили його на станції Тровс, після 38 годин подорожі. Убрання його було подерте на стрипіхи, лице й руки обліплені грубою верствою болота. Подорож зачав у Будапешті. При ревізії найдено у нього всего дві мадярські корони.

БУДЖЕТ ПОЛЬЩІ НА 1924. р.

Мін Кухарскі предложить нині Соймови варшавскому буджет на 1924 р., після якого надвижка доходів над розходами має виносити около 150 мілл. зол. франків швайцарських. Ліві соймові кола уважають таке замкненя буджетове за блюф, натомість правиця привязує до нього велику вагу, буцімто тепер буде можна дуже легко осягнути загранічну позичку.

"НЕЗАПАЛЬНІ СІРНИКИ".

У Франції до державного монополю сірників наспіло богато зажалень, що дерево сірників в правительственных фабрик у 13 до 20 випадків не хоче горіти. Слідство виказано, що для виробу сірників уживано дерева із розібраних військових бараків, яке свого часу імпрегновано, щоби було видержане проти вогню.

НІМЕЦЬКЕ ПРАВИТЬЛСТВО ШТРЕЗЕМАНА ПОВАЛЕНЕ БІЛЬШОСТЮ ГОЛОСІВ ПАРЛЯМЕНТУ

БЕРЛІН, 23. падолиста. — Канцлера д-ра Густава Штреземана повалено нині в німецькому парлямент підчас голосованя над заявою довіря його правительству.

За заявою довіря голосувало тільки 155 послів, а проти 230. Сімох послів здержалось від голосованя.

По тому голосованню Штреземан зараз уступив.

Він передав свою резигнацію президентови Німеччини Фрідріхови Ебертови. Президент Еберт негайно післав по президента парляменту Павла Лебе, з котрим мав довшу нараду. Локацо нині тут ще не знати певно, хто буде новим премієром Німеччини. До часу іменованя нового премієра др. Штреземан буде вести чинности премієра.

Штреземанa повалили соціялістичні і консервативні посли. Він домагався явної заяви довіря або недовіря, а дістався заяву недовіря, сказав, що зачаток до оздоровленя парляментарного життя в Німеччині зроблено, бо небажані правительства не будуть оставати при власти на основі торгів з партіями.

НІМЕЦЬКА ВІЙСКОВА ВЛАДА РОЗВЯЗАЛА ПАРТІЇ КОМУНІСТІВ І НАЦІОНАЛІСТІВ

БЕРЛІН, 23. падолиста. — Німецький військовий диктатор генерал фон Зект видав наказ розвязання трох партій: комуністів, національних соціялістів і націоналістів. Притокою до сього було, як каже фон Зект, що вони працювали проти німецької республіки.

Сей декрет є ударом для лівиці і правиці в німецькому парлямент.

ВНЕСЕННЄ НА ПРИЗНАННЄ ЛЮДЕНДОРФА І ГІТЛЄРА ЗРАДНИКАМИ НАРОДУ

БЕРЛІН, 23. падолиста. — Комуністичний посол Фреіх поставив в німецькому парляменті внесенне, щоби признати генерала Людендорфа і провідника німецьких фашістів Гітлера зрадниками держави.

За сим внесенем голосували комуністи, соціялісти і баронова Катерина фон Огаймб, власниця промислових заводів в Німеччині.

Внесенне впало незначною більшостю голосів.

РУРСЬКІ ПРОМИСЛОВЦІ РОБЛЯТЬ ОКРЕМУ УМОВУ З ФРАНЦІЄЮ

ДІССЕЛЬДОРФ, Німеччина, 23. падолиста. — Провідники німецьких промисловців в Рурщині підписали умову з французьким правительством, на основі якої вони відновлять роботи в рурських копальнях угля і в заводах і будуть платити Франції на рахунок „военного відшкодованя".

Умову підписав агент Гуга Стінесса іменем його і других рурських промисловців, які разом посідають 80% промислу Рурщини.

Власники рурських копалень угля мають тепер заплатити Франції 15,000,000 долярів яко „належитість" податку „французького" за перших 10 місяців сього року, а відтак мають ще й давати по 10 франків від кождої добутої тони угля в Рурщині

ПУАНКАРЕ ЩЕ ОДЕРЖАВ ЗАЯВУ ДОВІРЯ

ПАРИЖ, 23. падолиста. — Премієр Пуанкаре намагався перед французьким парляментом оправдати свої уступки для Англії у відношенню до Німеччини.

По його промові було голосованне над довірем для нього і він одержав заяву довіря 505 голосами проти 70.

БЕЛЬГІЯ ПОКЛИКУЄ НОВОБРАНЦІВ

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 20. падолиста. — Бельгійське правительство небаром покличе до військової служби новобранців з 1919, 1920 і 1920 року.

ДИВО НА УКРАЇНІ

МОСКВА, 23. падолиста. — На Україні тепер цвітуть дикі квіти і черешні.

В Киеві тепло; температура понад 60 степенів Фаренгайта.

Такої теплої пізної осени на Україні не було від многих десяток літ.

ВЗИВАВ У СУДІ КАРИ БОЖОЇ І ПОМЕР НАГЛОЮ СМЕРТЮ

БРЕГЕНЦ, Австрія, 23. падолиста. — В тутешньому суді підчас розправи обжалуваний за замордованне своєї жінки при кінці своєї оборони сказав: „Як я винен, нехай мене Всемогучий Бог покарає зараз наглою смертю".

По сих словах він дійсно зараз скрутився і помер на місці. Лікарі стверднли смерть на удар серця.

НОВИЙ ЗЕМЛЕТРУС В ЯПОНІЇ

ТОКІО, столиця Японії, 23. падолиста. — Нині передполуднем знову відчуто тут сильне землетрясенне.

Землетрус сим разом не спричинив шкоди, але всетаки викликав перестрах серед населення, яке повибігало з домів на улиці.

БОЛЬШЕВИКИ ПОПРАВЛЯЮТЬСЯ

МОСКВА, 21. падолиста. — Московський большевицький уряд дав дозвіл православному „святейшому синодови" наново одчинить духовну академію, яку був заборонив від часу захопленя власти у свої руки.

В дозволі сказано, що академія має вчити тільки богословія, а не сміє мішатись до політики.

ПОВІДОМЛЕННЄ! ПОВІДОМЛЕННЄ!

ДО ЧЛЕНІВ І ПРИХИЛЬНИКІВ У. Н. СОЮЗА:

Після ухвали річного засіданя головного уряду У. Н. Союза з 16. лютого 1923 і рішенєм Екзекутиви У. Н. Союза з 26. вересня 1923, сим проголошується три-місячну кампанію єднання нових членів до організації.

Згідно з тим, в слідуючих трох місяцях а то в:

ЖОВТНІ, ПАДОЛИСТІ І ГРУДНІ

Український Народний Союз посередництвом 341 своїх Відділів в Злуч. Державах і Канаді буде приймати

МУЩИН, ЖЕНЩИН І ДІТИЙ ВІД 1-го РОКУ ДО 55 ЛІТ ВІКУ

БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

НА ОБЕЗПЕЧЕННЯ НА СЛУЧАЙ СМЕРТІ, КАЛЦТВА АБО НЕВИЛІЧИМОЇ СЛАБОСТИ-НЕДУГИ.

ОБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ І СВОЇ РОДИНИ.

Дораджуйте своїм другам і знакомим вступати в ряди сво-рідної запомогової організації; організації яка вже 30 літ найбільшу користь своїм членам і славу всему українському народови приносить.

Приєднуйте нових членів і членинь до істнуючих вже відділів.

Організуйте нові відділи, братства, сестринства або товариства.

Голоситься по блисші інформації до відділових урядників або просто до головної канцелярії У. Н. Союза на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
RECORDING DEPARTMENT
P. O. BOX 76, JERSEY CITY, N. J.

В Джерзи Сіті, Н. Дж., 30. вересня 1923.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

І. Каштанюк, гол. рек. секр.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 24, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:
Three cents a copy

One year ..... $ 7.00
Six months ..... $ 3.75
Three months ..... $ 2.00

Foreign and Jersey City Rates.
One year $10.00
Six months ..... $ 5.00
Three months $2.75

ПЕРЕДПЛАТА:
Поодиноке число три цента.

На рік ..... $ 7.00
На пів року ..... $ 3.75
На три місяці ..... $ 2.00

В Джерзи Сітті і заграницею.
На рік $10.00
На пів року ..... $ 5.00
На три місяці $2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тил. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПІСЛЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО СТРАЙКУ В ПОЛЬЩІ.

КРОВАВІ ДНІ В ГАЛИЧИНІ.

Львів, 8. падолиста, 1923.

Як звісно, Центральний Комітет Польської Партії Соціялістичної проголосив у цілій Польщі генеральний страйк 5., XI. 1923. І страйк дійсно зачався тогож дня в усіх містах і БУВ ВІН НАЙПРАВДОПОДІБНІЩЕ ПРОЙШОВ СПОКІЙНО. Та правительство польське, наче несвідоме, що в такому часі товпа коли бачить військо, ще більше розярюється — заляло всі міста військом. ЛЬВІВ прибрав був (і ще й сьогодні є так почасти) зівсім воєнний вигляд. По вулицях вганяли відділи вулянів (з піками), вдї полиції як чорнілося. Вулиці позамикані військом, кінними, що день і ніч стояли на вулицях і площах. Поліція переводила арештування, а тимчасом будинків інспекторату поліції стерегло військо. Люде дивувалися, відкіля взялося наразі аж так богато війська; догадувалися, що це члени Мейської Стражи Обивательської переодягнені за поліцаїв. Поліція розганяла демонстрантів, кінната також. Люде, потручувані кіннотою, падали на землю. Один обивательпотручений, упав на землю, зняв очі до неба й мовив: „Рани боске, то польське войско так робі!?" Військо й поліція розганяли величезні товпи народа на Городецькім, Бернадинській площі й ул. Зелений. Поліція з наїженими багнетами пішла наступом на демонстрантів. Одначе люде не злякалися, схопили за рушниці і так відпирали поліції разом із зброєю. Може й було би дійшло до проливу крови, але озлоблену товпу вдалося вспокоїти соц. послови Гавзинерови. Товпа ідучи походом співала робітничий гимн. Комісар поліції Стецкі збліз, бо бачив, що не переливки. Тому один із перших зняв шапку і вислухав так робітничого гимну.

Попереднього дня шовіністичні польські газети (як пр. „Слово польске"), писали що страйк цей не має на ділі нїщо спільного з польськостю, бо то махінації „українських гайдамакуфі жидув". Тепер же, коли ві Львові обійшлося без проливу крови, а за те до такої страшної різні прийшло в КРАКОВІ, ці самі газети стуманіли, бож у серці Польщі нема гайдамаків. І вже сьогоднішне „Слово Польске" помістило жалібний вірш на память убитого у Кракові офіцира Бохенка. В вірші цьому жалує автор, що покійний не згинув у „обороні всходніх кресуф альбо од кулї Москаля, але забіл себе Краків". В Кракові (як звісно) було прийшло до найстрашнїшої різні. Згинуло там 14 цивільних людей а 11 жовнірів і двох офіцирів (мабуть і більше, бо досі ще нема точних вістий). Тяжко раненик є 8 офіцирів. Взагалі є 114 раненик. Коней вбитих 61, раненик 70. Озлоблена товпа краяла на кусні сідла з коней, що повтікали. — Коли демонстранти викликнули „Хай жие Пілсудскі!", вулани злізли з коней, щоби віддати честь свому колишньому найвищому комендантови і маршалкови. Часть війска прилучилася до демонстрантів.З поміж раненик уланів 8-го полку, як можна догадуватися з імен УКРАЇНЦІ є: ДАНИЛО ЛУЦЬ (8. полк уланів) зломана нога, ПАВЛО ВОЗНЯК (?) улан — зломана права рука. „Дзєнник Людови" подає число вбитих 29, раненик понад 300.

В БОРИСЛАВІ збірялися робітники, щоби задемонструвати на знак, що є однодушні з залізничниками, та щоби запротестувати проти шагань судів. Товпа числила до 6 тисяч люда. Поліція візвала товпу розійтися. Поліції прийшло з помічю війско. Воно дало до товпи три сальви, заголи 190 стрілів. Наслідком сальв згинув на місци Франц Цивінський, предс. союза металївців і ВАСИЛЬ ГАЛІБАРДА, робітник. Десять людей ранено, з них один умер у шпитали.

Страйк у Бориславі тривае, хоч ППС. відкликала. Так і видно, що колиб війском не обсаджувано надто міст і колиб не мілітаризовано залізничників, страйк минув би був спокійно.

Л. Ф.

2,500,000 БЕЗРОБІТНИХ В РОСІЇ.

Московські газети звідомляють:

Безробіттє в Росії останнїми часоми прибрало катастрофальні розміри. Начальна господарська рада стверднла грізний зріст безробітних мас як у промислових осередках так теж і по прочих містах, а навіть по селах. Тепер число безробітних, котрі домагаються від правительства праці і хліба, — зросло до 2,496,500 душ.

Масове безробіттє — сказано в урядовому звідомленню — зробилося хронічним явищем. Обняло воно не лише нефахових робітників але й залізничників, металївців, кслекопів і дуже богато бувших советських урядників."

Рівночасно стверджує економічна рада, що безробіттє витворює небезпечне політичне положенне, бо якраз із безробітних рекрутуються всї ватаги і повстанчі організації.

Ось до чого допровадив „пролетарський" устрій, в якому большевицькі комісари обіцювали рай для робітників!

Поки комісари не давали роботи „буржуям", то ще робітники вірили, що се їх влада, але як вони не дають роботи ані хлібом ані [illegible] робітництва, то вже чейже віра в комісарів [illegible] робітники в Росії може зачнуть вже думати своїм розумом, а не комісарським.

ЛИСТИ З ПІДКАРПАТТЯ.

М. Садовський на Підкарпатті.

VI.

Великий артист землі Української — Микола Садовський і „Руський Театр" ужгородського т-ва „Просвіта" — до збіжжя з усіх кінці аматорами та артистами, що не знайшли приложення своїх сил у більшменш порядній трупі! Великий гураган, що знявся на Великій Україні, закинув велитня українського мистецтва, орла української сцени в прекрасну, але Богом і людьми забуту Україну підкарпатську. Злетів орел і сів... в осине гніздо, що звили собі зайди на тім чудовім своєю природою Підкарпатті. Історія сього варта, щоб на ній зупинитись докладніш. Кажу зайди, бо що до автохтонної інтелігенції м. Ужгороду, то вона в особі своїх лїпших репрезентантів, як, напр. брати Ю. і М. Брашайки, Грабар, Желтвай то-що, поставилась до великого артиста з повною пошаною й пієтетом і до самого його виїзду з Ужгороду завше, всупереч своїм співпрацьодавникам по „Просвіті", підкреслювала свої до нього симпатії. Роля ось відограли саме зайди з України наддніпровської і наддністрянської, що своїми інтригами, поза спиною автохтонної інтелігенції примусили орла знятись і шукати иншого місця, далекого від усяких паскудств.

Микола Садовський був другим по черзі директором ужгородського театру (перший, п. Кривецький, витримав осине гніздо всього кілька місяців і також устїк до Праги); він, вже власне, був і організатором сього театру, бо до нього сей театр уявляв не більш і не менш як гурток здібнїших і бездарних аматорів, в котрий було вкраплено з пару „артистів". Прихав до ужгородського театру старий театральний діяч зі Львова, куди попав після останньої евакуації Каменця-Подільського; прихав з власною театральною гардеробою, перуками, бібліотекою, нотами то-що і, заставши майже порожнє місце, взявся творити з чиста степовим, наддніпрянським розмахом, на широкоскалю, як звик се робити в себе, в рідним Києві. Підсиливши той, що вже був, гурток новими вправними театральними силами, М. Садовський в короткий час створив театр, якого Ужгородові й не снилося. Коли сей театр виїхав якось до Праги і дав там кілька виставь, то дістав признання всієї чеської преси і звернув увагу геськословацького уряду, котрий зараз після сього призначив „Руському Театрові" в Ужгороді поважну субвенцію, на яку він істнує й нині.

Та-ж ни могло бути инакше, коли коло такої справи стоявтой, ким пишається Україна, той, перебування котрого в себе в дореволюційні часи досі ще не забула Галичина і з захватом згадує ті незабутні моменти, які пощастило тоді пережити багатьом з інтелігенції й простого люду, хто бачив славетного Українца на сцені?...

Але розпасказджена вештанням по чужих світах частина української інтелігенції, що примостилася на теплеиьких посадах в Ужгороді і взяла гору над тутешньою українською частиною інтелігенції, думала инакше, тому, не зігнувши старого дуба так, як гне тутешніх дїячів, вона стала до нього в опозиції.

В подорожі по Підкарпаттю мені трапилося кілька раз завитати до Ужгороду, кілька раз бути в театрі, розмовляти з людьми, що близько стоять коло „Просвіти" й її театру, двічі пощастило розмовляти довший час з п. директором, М. Садовським. Отже описане мною нижче не має жадних помилок, тим паче, що п. директор усе, про що мені оповідав, стверджував документами, яких у нього набралося чимало.

Оскільки я опанував ситуацію і можу зробити з неї нижчезазначені висліди, конфлікт між п. М. Садовським і Головним Виділом „Просвіти" стався на ґрунті розходження в розумінні призначення „просвітянського „Руського Театру". Пан М. Садовський був і є переконаний, що театр „Просвіти" призначено для національного освідомлення підкарпатського українського народу; інтелігенція-ж, що мала своїх представників у Головнім Виділі „Просвіти", вважала, що до тепленьких посад їй бракує розваг, „жеби красно бавитись", і ся розваг повинен дати театр. Що саме так, виходить з инїшньої діяльности театру, але про се опісля. Згідно з своїм поглядом на призначенне театру, п. М. Садовський задповадив у нім гримае їх, як матеріял для ІІІ. добірний український суто-народний репертуар (пєси Котляревського, Г.-Артемовського, Старицького, Кропивницького, Карпенка-Карого, Грінченка то-що), яким за десять літ перебування в Київі українізував і приверпув до рідного „малорасейську" частину населення київського; вряди-годи ставив дещо й для інтелігенції (пєси Гоголя, Винниченка, Черкасенка і европейських авторів). Головний Виділ, настрєчений зайлою інтелігенцією, вважав, що театр істнує для Ужгороду, а годовне для тієї інтелігенції української, що в нім опинилась, тому волїв тільки вряди-годи бачити „балаган" (як хтось із просвітян назвав народний репертуар), а здебільшого — европейський репертуар. (Знов підкреслю, що автохтонні просвітяне стояли на позиції М. Садовського і тільки корилися силі, себ-то більшости). Через те-ж, що головним обектом своєї просвітної праці п. Садовський вважав провінцію, народ, він ні в чім не хотів поступитися що до репертуару, — і з сього виник конфлікт. „Европейці" не могли йому подарувати його вперстости і, не маючи зваги отверто усунути велику людину від її діяльности, розпочали дрібний, але дошкульний, ганебний похід супроти неї аж до бойкоту театра включно.

До сього всєго домішалися бридкі інтриги бездарного або малоінтелігентного незадоволеного елемснту в трупі. Безвідповідальні субекти швидко зважили незадоволення п. Садовським Головного Виділу і разом з ним розпочали цькуванич старого артиста, помщаючись за невизнання „талантів" і за суворі уваги та кари, які накладав на них п. Садовський з режисерського обовязку за недбале відношення до діла, за пияцтво і за все, що цікодило справі. „Обиджені" йшли із скаргами до Головного Виділу, і той дарував їм ті кари, знаючи, що ними найбільш доцікувить нелюбому директорові, бо внесе дезорганізацію в роботу, яка вимагає найпильнїшої дисципліни. Вачивши у п. Садовського документальні дані для доказу всього сього, я вважаю за обовязок подати до відому українського громадянства прізвіща сих „спіробітників" М. Садовського на користь підкарпатським землякам. Се вже відомі з попереднього листа капеляне О. Кошиця, що розвалили йому капелю, — О. Приходько і М. Дніпрова (Приемська), а крім них ще — О. Левитський і М. Певний. Талановитими виконавцями потаємних жадань і засобів Головного Виділу „Просвіти" був секретар чи писар її, п. Дівнич, із своєю компанією, що служить у канцелярії „Просвіти". Мені довелося бачити автентичного листа сього панка, — листа, котрого він вислав до Яєсні одному із своїх знайомих у відповідь на протест гуцулів проти демісії „батька директора Садовського" (протест сей, що-речи мовити, п. Дівнич сховав під сукно, за що гуцульська делєгація до „Просвіти" з приводу тієї самої демісії „розохи не побила його). В листі до знайомого п. Дівнич прохав його вплинути на Гуцулів, щоб вони перемінили думку про п. Садовського, при чім зражує своїх однодумців з Головного Виділу, наводячи їхні призвіща. Се п.п. Панькевич, Бірчак і Тварило; що до автохтонних членів Г. В-ву, то, очевидно, знаючи їх добре відношення до п. Садовського, поясніе се тим, що вони „благі люди". Сей лист, котрий викриває, до чого може дійти людина, коли хоче когось усунути з дороги, мається в паперах М. Садовського. Бачив я й другого листа сього панка. Написав він його до п. Садовського ще тоді, як той тільки прихав до Ужгороду (влітку 1921 р.). В нім він звертається до великого артиста, як до батька, й уклінно прохає його звернути увагу і звоікуватися його дружиною, що служить у театрі й має чудовий голос і талант, але досі ніхто із заздрости не хотів визнавати того. М. Садовський звернув увагу, але... не визнав таки сама ні чудового голосу, ні великого таланту, тому й лишив її на звичайних ролях. В сім, очевидно, й було закопано собаку переміни фронту п. Дівнича... Брудненькі, дрібні історії, але надзвичайно цінні, як показчики морального рівня тих „европейців", що стоять тут на чолі просвітної справи. Богато цікавих історій, навіть дуже цікавих, знає Садовський з життя „Руського Театру", але про се іншим разом.

Прага, 7. падолиста.

Радянин.

ЗАПРОШЕННЯ

ЗБОРИ ЧЛЕНІВ ТОВ. „ЗАПОРОЖЕЦЬ"

Управа товариства „Запорожець" в Нью Йорку і околиці запрошує всіх членів товариства на збори, які відбудуться в неділю, 28. падолиста, 1923 р. о годині 2. по полудни в салї Українського Народного Дому, 81 Second Ave., Нью Йорк.

На порядку денному справа будови Українського Народного Дому.

Управа.

ЗАПРОШЕННЯ

ЗБОРИ ЧЛЕНІВ ТОВ. „ЗАПОРОЖЕЦЬ"

Управа товариства „Запорожець" в Нью Йорку і околиці запрошує всіх членів товариства на збори, які відбудуться в неділю, 28. падолиста, 1923 р. о годині 2. по полудни в салї Українського Народного Дому, 81 Second Ave., Нью Йорк.

На порядку денному справа будови Українського Народного Дому.

Управа.

УКРАЇНА У — ПРИЙМАХ.

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ НА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

—o—

Гірко й тяжко жити у приймах, працювати не на своїм, а на чужім ґрунті. Гірку долю приймака-одиниці, сільського приймака, оспівали та описали мало не всї наші видатнїшї письменники, починаючи від Котляревського (Петро у „Наталки-Полтавки") й кінчаючи сучасними. Та хто колись думав, що приймаками доведеться стати багатьом тисячам синів України, що у приймі до сусідів піде велика частина української інтелігенції та молоді?

Лиха доля судила нам випити ще й цю гірку чашу. Та, вдарившн одною рукою, вона другою й приголубила, бо постаралась зробити наше життя у приймах можливо менш прикрим і тяжким. Наші господарі — треба їм віддати справедливість — поводяться з нами так делікатно й тактовно, як поводяться з любими гостями, а зовсім не з бурлаками-примаками.

Наша еміграція довго розглядалась по світі, заки отаборилась у гостинній Чехословаччині. Утворювались українські осередки і в Парижі, і у Відні, і в Берлїні. Не вагалась тільки Українська Галицька Армія, яка, не маючи иншого вибору, перейшла просто на Чехословаччину. Перед двома роками те саме зробив і Український Вільний Університет, перенісши свій осїдок з Відня до Праги.

Від того часу процес зосередження української еміграції на Чехословаччині став розвиватись усе скоршим темпом, і нині той процес можна вважати більше-менше закінченим. Одинокі „зубри" чи нешасливці по инших країнах ще вагаються, ще чіпляються за чужу „вищу" культуру. Але притягуюча сила українського центру на Чехословаччині вже й на них має вплив, і рано чи пізно вони також сюди переїдуть.

— Всї там будемо! — мовляв один берлінський знайомий, стрінувши мене вперше біля дверей „Української Хати"-у Празі.

У Чехословаччині є тепер мінімально 20 тисяч українських емігрантів. У дійсности їх мусить бути далеко більше, бо лише через Український Громадський Комітет у Празі, як видно з його останнього звіту, за два роки пройшло 24 тисячі душ. Хоч серед цих тисяч є багато й таких, що приходили до Комітету по кілька разів, але-ж зате багато українських емігрантів, що живуть у Чехословаччині, зовсім не пройшли через регістрацію Комітету. Отже число 20 тисяч можна вважати зменшеним, але близьким до дійсности.

Я вже сказав, що Чехи поводяться з українськими емігрантами делікатно й тактовно. Це й зрозуміло, бо инакше й не могло-б бути такого зосередження української еміграції на Чехословаччині. Але разом з тим треба зазначити, що Чехи инакше ставились до нас перед двома-трьома роками, а инакше ставляться тепер.

Українців і Чехів звязують давні тісні відносини. Що Українці ставились до Чехів прихно й по-братерськи, це видно з матеріялів про Кирило-Методївське браттво, потім із Шевченкової поеми „Іван Гус", присвяченої „славному П. І. Шафарикови". Це також видно з переписки українських учених Вагилевича, Головацького, Бірецького, Бодянського, Максимовича, Лукашевича та инших з чеськими учеными Шафариком, Коляром, Запом, Ганкою, Ковбком, Яхімом та иншими.

Поминаючи давнину й переходячи до наших часів, можна зазначити той факт, що чеські легіонери користувались на Україні як-найширшою гостинністю й що молодий український уряд був першим, який визнав в особі Масарика (Київ, 1917 р.) чехословацьку національну раду одиноким законним заступником чехословацького народу. В австрійськім парляменті українські посли також завсігди підтримували чеських послів і виступали з ними рамено-в-рамено.

Не бракувало і з чеської сторони доказів прихильности до українського народу й до українського національного руху. Вже Шафарик у своїй мапі славянських народів (1842) оддав належне місце Україні. Чимало таких доказів знайдеться і в згаданій переписці між нашими та чеськими учеными. Також протягом дальшого часу наші учені й національні дїячі (Пулюй, Гарбачевський) знаходили у братній Празі гостинність і зрозумінне. Підчас славянських зїздів, що відбувались перед війною, Чехи також раз-у-раз ставились до Українців коректно й по братерськи.

Чехи в кождім разі дуже добре знали, що Українці — осібний нарід, однаково далекий і від Поляків, і від Москалів. Знали — та на початку своєї знайомости з новою українською еміграцією якось не хотіли з ним миритися. Все їм хотілось, щоб Українці й Москалі (не Поляки — про це не було мови) були однаковими русскими". І в тій допомозі, яку Чехи давали Українцям, на початку проявлялась не аби-яка доза сентименту до старої Росії, до „єдіної-недїлімої".

Виходило, що Українці користуються допомогою наче під чужою фірмою, немов би чужим коштом. Це було подвійною прикрістю, бо вже досить прокро було приймаком, а ще на тім приймацтві позбутись власного національного лиця, — то вже й зовсім не до витримання!

На цім ґрунті почалась тиха, але вперта боротьба — боротьба за те, щоб Чехи не тільки розумом, але й СЕРЦЕМ ТА ДУШЕЮ визнали українську національну окремішність. Боротьба скінчилась блискучою перемогою Українців над чеськими упередженнями та сентиментами. Як це сталось — про то иншим разом.

Прага, 7. падолиста.

Радянин.

ТЕРПІННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ НА ОСТРОВІ КУБІ

Емігранти із Східної Галичини, що опинились на острові Кубі, присилають до старого краю розпучливі листи.

Вони пишуть, що панують там вельми прикрі відносини. Наслідком тропічної спеки і страшних гігієнічних відносин життє емігрантів пожалування гідне. В листах, що їх пишуть до своїків у краю, просять, щоб відраджувано всім емігрувати до Куби.

ВИДАННЯ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Від Куруківщини до Кумейщини, том 8, частина 1 ..... $1.50
Початки Хмельниччини, том. 8, частина 2 ..... 1.50
Історія Української Літератури, том 1 ..... 1.50
Українська Революція, др. Мих. Лозинський, Галичина в рр. 1918-1920 ..... 1.00
Примітивні оповідання, казки і байки Африки та Америки 85
Хмельниччина в розвитї (1648-1650), том 8, частина 3 (оправа) 2.00

Замовлення слати на адресу:
"SVOBODA", 83 Grand Street, JERSEY CITY, N. J.

Осип Вагилевич, стр. УГА.

МОГИЛИ НАШИХ БОРЦІВ

Легіт — вітер степом віе
І в його пита:
Гей, чия отсе могила
В тебе без хреста?...

Чия? скажи!... А степ каже:
Могила отся, —
Се могила вкраїнського
Лицаря-стрільця.

Як лунав отсе недавно
Поклик боєвий:...
„Гей, за волю України
Вставай, хто живий!!"

— З пів Бескиду прилетів він
Боронити стіп
України і за нього
У бою полиг.

Ось тут його поховали
Орла — беркута...
І отсе його могила
Стоїть без хреста.

І дороги втоптаної
До неї немає...
Опушена, занедбана,
Забута вона!!...

Ні мят-рута, ні барвінок
На ній не росте,
Одинока самосівка —
Трава лиш цвіте.

І в таких-то бач, могилах, —
Додав при кінці
Степ вітрові — спочивають
Всі наші борці...

У. Н. СОЮЗ — НАЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ, ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

КОЛЯДИ ЩЕДРІВКИ

на
РІЗДВО ХРИСТОВЕ
І БОГОЯВЛЕНІЄ
з додатком
Пісень страстних, воскресних і инших пісень церковних.
ЦІНА 25 ЦНТ.

Замовлення висилайте враз з грішми на адресу:
"SVOBODA"
83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ЗАЗИВ ДО НЬЮЙОРЧАН В СПРАВІ СВЯТА ЧУПРИНКИ

Край святої брами
Стануть тільки вільні люди,
Що були проводами
Для слізних братів поїхали,
Що в морах одкрили груди
Що без жаху, без зануди
Підставляли сміло грудь
за народ
(Чисті душі)
Григорій Чупринка.

Два роки минуло з того часу, як голосив ці перлини один з найкращих синів нашої Батьківщини. Коли ворог почав нищувати на трупах і морю крови українських борців за волю, здавалось, що нема вже нікого боронити Україну. Здавалось, що Україні згодились на гасебне ярмо неволі переможця. Великий сум придавив душу кождого вірного сина народу. Печаль материй і сестер за синами та братьми відбивалась аж о небозвід, взиваючи пімсти! І хто в так тяжкий момент національного горя відгукуватиметься? І хто хвата за зброю, щоб дальше повести народ до повної побіди?! Хто хоче заставовить усі ці розстріли, а-рещти, шибениці?! Хто хоче обтерти сльози запаканої матери?! Деж мої діти? А я їх виховувала, доглядала! — скажемо словами нашого вищого генія Тараса Шевченка.

Серед так страшного горя явилася до бою за свободу українських працюючих мас, за увесь народ, один з найкращих синів нашої Батьківщини, Григорій Чупринка.

Він же поет! Він же той, який своїм змислом, своєю душею відчув найтяжче горе народу. Він же той, що підняв прапор, обагрений кровю братів і сестер до бою. Він же повстанець

местник, який чесно поклав свою буйну голову за народ!

Два довгі роки минуло з того часу. Батьківщина мовчить та стогне під зелізною пятою переможця. Одинак Україні на чигаді не сміють мовчати! Мовчанка означувала-б згоду з переможцем, а народ, який не шанує борців-героїв за своє майбутнє, не має права зватись ним. Він покидав усе на жертвених для батьківщини.

Дятого перші організаційні збори по влаштованню свята в память **героя, поета-пюетація** відбулись в неділю 18. с. м., на яких вирішено одноголосно перевести влаштование свята в найбільше гідний український народу спосіб і для цього запросити всі українські товариства в місті Ню Йорку принятиу активну участь.

Слідуючі наради ініціятивного комітету і представників товариств відбудуться в середу, 28. с. м., в Українськім Народнім домі, о 8-мій годині вечір.

ЗА КОМІТЕТ ПО ВЛАШТОВАННЮ СВЯТА:

С. Абрагамовська, М. Нікіфорчин, П. Лещух, І. Божемський, В. Палійчук, І. Грицишин, І. Марусевич, І. Тураш, О. Плескуй, І. Базяк, С. Фесолович, М. Радик, Я. Корнат, Г. Герман, С. Черняк.

ШЕСТА ПРАВДА!

Що поможе наріканнє
На всяких бізнесменів
Що хотіліб шкіру здерти
Свою працю дальше нести.

Коли наша Крамниця
Не треба й присяги
Мусить дрібку заробити
І хоче Вас вдоволити.

У нас ціна дуже стисла
Однак для бідної вдови
Або дуже впертої куми
Часом таньше мушу дати.

ГНАТ ГАВРИЛЮК,
207 WASHINGTON STREET,
JERSEY CITY, N. J.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ДОПИСИ

ІСТОН, ПА.

Збірки на народні цілі.

Щоби зібрати хоч яку-таку лепту на поміч в старім краю, наші свідомі люди вживали кождої нагоди. Є тут нас яких пядесять родин, але нажаль не всі інтересуються народними справами, якиб належало. Є тут також кількох, що звуть себе большевиками, які дуже захвалюють московські порядки на Україні, але чомусь ніяк не хотять виїхати до того „робітничого раю". Сперікаються на буржуїв, але в буржуазнім краю сидять, їдять буржуазний хліб і ведуть своє життє як всякий пересічний буржуй.

Так бачиться мені і другим, що вони тільки дятого держать себе за большевиків, аби нічого не дати на ніяку справу. Вони добре знають, що між інвалідами та сиротами нема ніяких буржуїв, що вони правдиві пролетарі, які не мають нічого і живуть на ласці, на підмозі української суспільности. Вони знають таксамо, що „Рідна Школа" це значить своя власна, українська просвіта, що вона бореться проти „панської", ляцької та що вона заводить школи по селах і місточках не для буржуїв, а для селян та робітників, зглядно для їх дітий, але говори сліпому або такому, що хоче бути сліпий. Він не хоче нічого дати з „шлюс"!

Всежтаки свідомі Українці в Істон не позакладали рук, але що могли, зробили. Мусимо тут щиро подякувати о. В. Обушкевичеви, який при кождій нагоді заохочує людий, щоби не забували за рідних людий, край. Таксамо велике спасибі жертводавцям і тим, що займалися збиранем жертв.

Ті жертви вплинули, як слідує. Секретар місцевого „Об'єднання" зібрав на сходинах у д. В. Сороки $9.00, а зложили отсі: Ф. Сагатий $2.00; по одному долярові: В. Сорока, В. Дроботій, Др. В. Галан, Н. Підгайний, В. Гудз, Т. Смеречанський, Р. Котильницький.

Дня 21. вересня зібрали В. Гудз і В. Дроботій $18.10, а зложили слідуючі по $1.00: В. Гудз, В. Дроботій, М. Загоруйко, В. Литвин, І. Вересюк, П. Бордун, І. Милимук, А. Васильик, С. Петрилик, Н. Горон, І. Крочак; по 50 ц.: М. Колодруб, І. Корженівський, В. Савчук, І. Бобуцький, З. Загачевський, В. Боднарський, М. Шурин, В. Терлецький, І. Терлецький, А. Питляр; по 25 ц.: Т. Фотій, В. Вучний, В. Калуч, І. Мазур, А. Романик, К. Терлецький, П. Порвирчак, С. Яворський; С. Кузмяк 10 ц.

На інвалідів зложили: М. Відомський і І. Терлецький по $1.00.

З панахиди 28-го жовтня прийшло $15.90, а з розпродажи книжок „Жалібна Книга" $5.80.

Зібрано разом усього $50.80, які вислано до „Обєднання".

Сподіємося, що істонська громада і надалі буде старатися при кождій нагоді памятати про свій нарід у старім краю, який так дуже потребує тепер нашої помочи.

Не дивімся на кількох кириників, а сплячих розбудім, щоби сповнити свій святий обовязок.

В. Д.

РІЗДВЯНІ КАРТКИ

Емальовані з золотим витиском
ПО 5 ЦНТ. ЗА ШТУКУ
можна набути в:
"SVOBODA".
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

З ЖИТТЯ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ

Тоді, як Українці вдбувають військову службу поза межами України, переважно на Мурмані, Сибірі, Туркестані та Кавказі, Москалі служать на Україні. Умови служби в червоній армії такі, що кожний старається за всяку ціну здихатись цієї служби. Як подає харківський "Коммунист" із 9. травня в харківському військовому трибуналі розглядалася справа п'ятьох червоноармійців — Москалів — Петрова, Ємлілова, Шумкова, Сідорова та Полякова — які впорскнули собі до ніг нафту в надії, що покалічені, таким робом, ноги дадуть їм можливість звільнитись од дальшої служби в червоній армії. Трибунал засудив їх на в'язницю [illegible] з огляду на те, що підсудні — селяни пос-

тановив позбавити їх землі.

"Коммунист" із 30 травня (ч. 1012) уміщує долиси військового кореспондента Юр'єва з літнього місця постой 33-ої дивізії, де на кінці після американської реклями "прелестей" таборового життя, є роз діл п. н.: "Бережіться сифілісу": "На тлі видного життя в таборі, де все аж вилискує задоволенням та здоровлям, темною плямою відбивае сифіліс. Табори лежать біля села Малиновки, де 70% населення хорує на сифіліс.

Ще перед переходом до таборів переведено широку санітарну пропаганду серед червоноармійців. В центральному таборовому клюбі заходами 69-полку влаштовао зразковий суд над червоноармійцем, що захворів на сифіліс, і передав хоробу свому товаришеві. Суд улаштовано на вільному повітрі на веранді клюбу й викликав виключне зацікавлення.

Подібний суд над селянкою, хорою на сифіліс, що передала хоробу червоноармійцеві, улаштують червоармійці в селі Малиновка, де до цього притягнуто усе населення села".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ВИЙШЛА З ДРУКУ ДАВНО ОЧІКУВАНА

НОВА РАХУНКОВА КНИЖОЧКА

З ІНФОРМАШІЯМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ З ДОДАТКОМ ДРУГИХ ЦІКАВИХ ВІДОМОСТИЙ.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ

Замовлення разом з грішми посилати на адресу: "SVOBODA", 83 Grand St., Jersey City, N. J

FRACKVILLE, PA.

Співацький Аматорський Кружок відограє дві комедії

КУМ МІРОШНИК І ЩКО СВАТ

В НЕДІЛЮ, 2 ГРУДНЯ 1923

в St. Joseph's Auditorium.

Початок о годині 7. вечер.

Запрошуєтся всіх з дооколичних місцевостий Українців прийти на ці представлення. Рівнож будуть вільні деклямації і монольог. Проситься о численну участь і доказати, що ви любите свою штуку і пісню.

76,78 КОМІТЕТ.

ПЕРШИЙ ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ

— устроює —

Співацьке Товариство Церкви св. О. Николая в Пасейку

В НЕДІЛЮ, 2 ГРУДНЯ 1923

в салі Укр. Школи ім. св. о. Николая при 212 Президент ул., Пасейк, Н. Дж.

Початок точно о годині 7. вечер.

Вступ: 75. 50, 35 центів.

ПРОГРАМА КОНЦЕРТУ:

Часть 1.

1. Вступне слово ..... о. Др. Жук
2. „Україна", Шевченко-Давидовський ..... Міщаний Хор
3. „Ой три шляхи", Шевченко-Тополинецький ..... Міщаний Хор
4. „Ой що гнеш", Ф. Колесса. Міщ. Хор
5. „Учися дитино", відклясимує ..... п-на Р. Сагайдак
6. „І молилася я", О. Нижанковський, сольо сопр., п-на А. Шимош

Часть 2.

7. „Грає трубка", Д. Січинський ..... Діточий Хор
8. „Калина", М. Гавраньский, Діт. Хор
9. „Степова роза", І. Воробкевич ..... Діточий Хор
10. „Ішов стрілець", М. Леонтович ..... Діточий Хор
11. „Свято в Чигирині", Шевченко-Лисенко, барітон Любо. С. Цімко
12. Вязанка укр. мельодій, відограє Укр. Банда церкви, св. о. Николая

Часть 3.

13. „З тої гори високої", В. Маняк ..... Жіночий Хор
14. „Як бим звала", І. Воробкевич ..... Жіночий Хор
15. „Тече річка", М. Лисенко. Жін. Хор
16. „Утоптала стежечку", І. Воробкевич ..... Жіночий Хор
17. „Не чужого ми бажаєм", В. Матюк, дует ..... І. Хованець і С. Цімко

Часть 4.

18. „Думи мої", Шевченко-Білоконський ..... Міщаний Хор
19. „Хлопці весілі", О. Зедерман ..... Міщаний Хор
20. „На вулиці скрипка грає" О. Кощець ..... Міщаний Хор
21. „Кобза", Т. Давидовський ..... Міщаний Хор
22. „Люблю дивитись", Д. Січинський дует. п-ни С. Тимкевич С. Тимкевич.

Часть 5.

23. Кантата: „І прошивеш", М. Лисенко ..... Міщаний Хор
24. „Вечерниці", П. І. Нішинського ..... Міщаний Хор
25. „Ще не вмерла Україна" відограє ..... Укр. Банда

Хори і музика під проводом Евг. Королишина.

Проситься всіх Українців місцевих і позаміснених о як найчисленійшу участь в тім концерті. Весь дохід призначений на сплачение довгу Української Школи св. О. Николая. 76,78,79

РІЗДВЯНА ПОЇЗДКА НА УКРАЇНУ

МАЄТЕ спеціальну нагоду поїхати до краю та провести свята з вашою родиною. Корабель „Президент Артур" 5го грудня, „Джорджи Вашінгтон" 12-го грудня. Від кораблі відходять з Ню Йорку. Добре поключення з Україною через Бремен або Чербург. Всякі відомости можуть особисі каюти. Просимо приходити для проходів. Чемна услуга. Добра і рішнородна страва.

UNITED STATES LINES
45 Broadway New York City
Локальні агенти у всіх містах
Managing Operators for
UNITED STATES SHIPPING BOARD

ВИЙШЛА З ДРУКУ
НОВА ТЕАТРАЛЬНА ШТУКА
„З ОБІЙМІВ В ОБІЙМИ"
Сценки з червоних днів 1920 року в галицькому селі.
В сій штуці виступае 22 особи.
ЦІНА 35 ЦЕНТІВ.
Замовлення слати до:
„SVOBODA".
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Шагін-Ґерай

ОПОВІДАННЄ З 16-СОТИХ РОКІВ. (7)

Старий Хмельницький також був тої думки, що в ночи безпечніше їхати і позволив синови відхати таки сеї ночи. З Яруги до Бершади воздушною лінією чотирнацять миль. Ріки, багна, дебри і оселі, котрі треба було минивати, подвоювали дорогу. Хоч ночі вже були довгі і наші подорожні гнали цілу ніч кіньми, що в таборі добре відпочали, зробили першої ночи тільки половину дороги.

— Сю ніч коні йшли добре, — сказав Гарасим, коли на зорях сходили до якогось яру, щоби там захиститися до вечера і припочати. — Ще одної такої їзди зараз на другу ніч не видержалибн. Булоби добре заміняти їх. Тут недалеко маленька оселя, Ставки.

— Чи схочуть заміняти?

— Ще й доплатять. Тут ніхто не має коний таких добрих, як наші. Як не схочуть заміняти, то вкраду. То не буде гріх, бо лишимо наші. Тут безпечне місце. Лягайте припочати, я піду до Ставок. Верну за годину. Або прийду з кіньми, або вже буду знати, де і як вкрасти їх в ночи... Чуєте?... Хтось балакає... То не Татари, балакають по нашому.

Обережно, щоби не робити шелесту, Гарасим пропхався крізь корчі і побачив двох хлопів, що йшли яром в ту сторону, з котрої він надіхав з Богданом. Гарасим підождав, аж минуть його. Вийшов з кущів і пустився за хлопами. Наздогнавши їх поздоровив і спитав:

— Чи не зі Ставок ви?

— Зі Ставок, — відповів один хлоп, — тих, що були. Ти, бачу, сторонський. Зі відки і куди ідеш? Чи може також захистився в сім яр перед Татарами?

З сеї відповіди Гарасим дізнався, що на Ставки нахадили Татари, та що бодай скочили Татари, та що бодай декотрі зі Ставок спасся побігом в яр.

— Як то сталося? — спитав.

— Сталося досить шасливо, бо лише двоє хати згоріли. Сноші причалали до нас якісь три Татари. Сказали, що вони з чамбула, який ідє руйнувати всі оселі в сій стороні. Посварилися з отаманом чамбула і відстали від него. Щоби бороздити йому, випередили чамбул і перестерігають всі оселі, на які попадуть по дорозі. Просили нас, щоби ми проміняли їм коні, бо дуже змордовані. Вони взяли наші коні і поїхали дальше. Ми зараз зігнали нашу худобу в яр і звезли туди всю нашу працю. В селі лишилися порожні хати. Коли зазоріло, появився татарський чамбул. Не пожившися ночи, лише зробив нам ту шкоду, що спалив хати.

— Не сказали вам ті три, Татари, що перестерегли вас, куди поіхали?

— Казали, що їдуть до Бершади, бо й Бершадy Татари йдуть руйнувати.

— Добрі їх коні?

— Ще й які!

— Не проміняліб ви їх за мої?... В мене також три. І не согірки, але змордовані. Гнали цілу ніч від Яруги, аж сюда.

— Мало 400 жмут трощі в нас є.

— Зі мною ще 3 товариші і маємо запас. Ми також гнали до Бершади, щоби перестерегчи Боєго. Колиж до него вже поїхали ті три Татари, що перестерегли вас, то я там зоставаю. Тепер звернуся на південь, бо і туди підуть татарські чамбули руйнувати.

— Покажи твої коні.

Гарасим завів їх в гущу. Хлопи оглянули коні.

— Справді добрі коні, можемо проміняти.

— То приведіть сюди ваші і возьмете сі... Або не так. Сідайте-на коні, поїду з вами, бо ви готові загаятися, або й цілком не вернути.

Всі три сіли на коні і почвалали яром до місця, де в млаковину сиділи Ставчани. Гарасим перекульбачив коні і вернув до Богдана.

Х— До Бершади нам вже нічого їхати. Поїдемо, гадаю, на Саврань.

— Бершада вже може зруйнована? — спитав Богдан. — Бачу, маеш коні. Говорив з людьми? Вже мають вісти з Бершади?

— Про Бершадy не мають ніяких вістий. Але Ставки спалені, ще вчера довіта. Люди зі свого працюю спасліся, бо в ночи був у них Шагін, перестеріг їх і зараз поїхав дальше до Бершади. Гадаю, поспів в пору, і Бершада гідно прийме, або вже зриняла руїнників.

— Шагін був тут? Казали люди?

— Люди не знали і не знають хто в них був.

— Звідкиж ти знаеш, що то був Шагін?

— Сей буланий, його кінь. Коли він втікав з нашого табору під Яругою, я провів його аж до коня і до обох його товаришів. Кінь був буланий зі знаком білої гриви, як отсей. Його товариші мали гніді коні, як ті два. Ставчанам збрехав, що поєварився з отаманом своєю чамбула, відстав від него з двома товаришами і йому наверкрили перестерігає оселі на шляху, якими чамбул має йти. Він мобуть дась підслухав розмову з котрої дізнався, яка між Скіндером і Жулкевським станула угода. Щоби бороздити ханови, перестерігає наших.

— Як Шагін ще попереднеї ночи поїхав на Бершадy, то нам справді вже нічого їхати туди. Лише перестеречи инших... Твого стрийка... І в Суботові будемо скорше... Можеб ми таси зараз далі їхали?

— Не заснете на кони?

— Я можу й три добі не спати. Тепер не слав лиш одну. Кульбаки маємо вигідні, гріше тіло видержить ще одну добу.

Сіли на коні і пігнали дальше. Татар по дорозі не подибували. Осель в сих сторонах також не було багато. В полудне їхали попри Чечельник.

— Поступимо і скажемо, щоби сокотилися? — спитав Гарасим.

— Поступи лиш ти. Я тут піду. В Чечельнику живе мій шкільний товариш зі Львова. Мене ніхто не сміе бачити на сім шляху, бо я їду через Бар і Винницю. Не забудь, що як зійдуся з якими людьми, то я не Богдан Хмельницький, а Іван Богун. Було би погано, як би батько дізнався, куди я їздив. Не так батько, як Данилович.

— І стрийкови не казати хто ви? Бо ми тепер поїдемо просто до него.

— І стрийкови ні.

— Отже я скочу до Чечельника. Ви їдьте дальше лісом сею доріжкою аж до ставу. Там заждете на мене.

Богдан не довго ждав над ставом, бо ледви скочив з коня і ліг на мураві, Гарасим надіхав вже з Чечельника. Скоро спрявився.

— Люди в Чечельнику вже пильнуються, — сказав Гарасим. — Хтось, що приїхав від Тульчина, бачив, як один татарський чамбул гнав в сторону Бершади, другий попасав у лісі. Нам треба поспішати, бо перед нами ще вісім миль.

Пустилися в дальшу дорогу. Під вечір задержалися в лісі, щоби бодай до півночи дати коням відпочинок. І вони самі передрімалися. По півночи знов рушили лісом.

— До хутора мого стрийка вже й миля нема, — сказав Гарасим, коли вже стало сіріти. — Ліс пориджуеся, зараз виїдемо в степ.

По хвили оба були на краю ліса. Задержалися в гущі підлісся і окинули оком степ.

— Тут шось не тее, — промовив Гарасим. — Мене дивує, що не видко татарських овець. Вони звичайно тут пасуть.

— Звідки тут татарські вівці? Сеж не татарські кочовища.

— По дорозі до нашої мели, троха праворуч татарський дуп. То Татари Шагіна-Герея, котрі не хотіли вертати до Криму. Лишилися тут і живуть в побратимстві з нашими... Чиж би вони навернулися до хана і пішли разом з Татарами Аліпаха руйнувати наші оселі? Лишіться тут з кіньми. Я піду пішки до яруга. Як нема небезпеки, то з отсеї могили в степу близько дуда пущу стовп диму. Тоді сідайте на коня і чвалом до мене.

Гарасим пірнув у буряні і щез з очий Богдана. Богдан роззубелав коні, присилив їх арканом до берези, сів під нею і став напихати люльку. Ще не скінчив сеї роботи, коли в кущах за ним зашелестіло. Він озирнувся. Побачив малі рухи, що розгортали вітки кущів. Підвівся і розгорнув до решти. Перед ним стояло, може пятнацятьлітне дівчатко, з якимкома грибами в подолку запаски. Дівча стояло неподвижно, тріволжно впливиши в него свої очи.

— Звідки ти? Чия ти? Що тут робиш? — питав Богдан, гладячи дитину по головці. — Бачу на гриби вийшла...

— Так, я вийшла на гриби... Мушу назад...

— Ти, дитинко, сама тут?

— Сама.

— Не боїшся ходити сама по лісі, ще й такім. Вовків не боїшся? Може ти заблудила?

— Не заблудила. Знаю, де я.

— Як тебе кличуть? Чия ти?

— Я вийкова, — відповіла осмілена його ласкавими словами. — Кличуть мене Саіда...

— Саіда?... Ти Татарка?

— Вийка все каже мені, що я Татарочка.

— Саіда... Саіда... — Богдан став нагадувати собі. — Гарасим говорив мені про якусь Саіду.

— Чи ти вла коли про Ілька Другу? — спитав.

— Так звеся мій вийко.

— Звідки ти тут взялася? Може й вийко десь тут недалеко? Я до него їду.

— Вийко також тут.

— Веди мене до него.

— Вас звяжуть таксамо, як звязали вийка... і вийну і Оришку і Максима.

— Вийко звязаний?! Хто звязав, чого?

— Ми в ночи вертали'з празника. Я, вийна і Оришка візком. Максим погяяв. Вийко верхом. В сім лісі напали на нас опришки, звязали і доси держать під вартою. Лише мене не звязали, гадаючи, що буду боятися далеко відійти від них.

— Які опришки? В яких вони одягах?

— Три польські райтари і так богато Татар, що й не зрахую їх. Вийко сказав мені, що є їх тілько, кілько палців на обох руках і до того ще двоє очий.

— Дванацять...

— Так, так. Якось так вийко казали. (Дальше буде).

ПОДОРОЖ

ДО АБО З УКРАЇНИ І НЮ ЙОРКУ ЧЕРЕЗ ДАНЦІГ АБО ГАМБУРГ

НА ROYAL MAIL

СЛАВНИХ „О" КОРАБЛЯХ

в найлішою.

ЗНАМЕНИТА ОБСЛУГА.

ЧАСТІ ВІДІЗДИ.

ROYAL MAIL STEAM PACKET CO.,
25 Broadway, New York

НЕБУВАЛЕ! У НАС ДІСТАНЕТЕ ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ 1924

З МНОГИМИ ІЛЮСТРАЦІЯМИ — Ціна за книжку

ЗАМОВЛЕННЯ РАЗОМ З ГРІШМИ ПОСИЛАТИ НА АДРЕС: „SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НА СВЯТА

пересилаємо гроші ночтою і телеграфічно та доручуємо в короткім часі готівкою в

АМЕРИКАНСЬКИХ ДОЛЯРАХ

на послідній почті замешкання адресатам.

СПРОВАДЖУЄМО

з краю родини і кревні. Для тої цілі зладжуємо потрібні документи.

ПОВЕРТАЮЧИХ

до краю відсилаємо найліпшими кораблями.

Продаємо шифкарти по цінах приписаних Корабельними Лініями.

Полагоджуємо справи нотаріяльні.

Голосіться по близші інформації до:

STANDARD BANK
AVE. B. COR 4TH ST. NEW YORK

ЧИМ ПОЯСНИТИ?

Чим пояснити факт, що декотрі Українці добре заробляють та мають успіх в житті, а другі не знають єго. Люди знаючі англійську мову мають лішший успіх як ті, що не знають його. В Америці все залежить від знання англійського языка. Після нашої легкої системи Ви навчитесь його протягом 3 місяців почтою. Пробна лекція і подрібности висилаємо за 10 цент. грішми або марками, можна і канадійські. Адресуйте: 29-33

First American Preparatory School,
Dept. 46, 210 W. 147th Street,
New York, N. Y.

ПАСІЧНИЦТВО НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСИ

Підкарпатська Русь лежить серед гір, що в переважній більшости покриті лісами; там на цілих просторах росте липа і, як звичайне яблище, розкішна акація та ряд инших медодайних дерев; там полонили і луги, щорічно поростають медодайними квітами, — і вже з того боку це країна надзвичайно великих пасічницько-господарських можливостей. Тепле, погідне й лагідне підсоння цього краю, давало як найбільшу змогу легко зужитковати працею бджіл й багатий медовий скарб. Не диво, що пасічництво в цьому краю природно народилось і поширилось, бджола користується любов'ю населення.

На основі приблизних статистичних даних на Підкарпатській Русі нараховується до 3,000 пасічницьких господарств з 11,000 роями — отже на 1,000 громадян припадає 5 пасік. Одначе, загальна картина пасічничої господарки на Підкарпаттю виглядає як-найгірше. В цьому затишному кутку народня освіта, що так довго була занедбувана, ледви докотилася до селянського населення в формі простої малограмотности, але цілком не вплинула на форму примітивної господарки взагалі, а пасічничої і подавно. Примітивізм пасік тут просто і б'є в очі. Кругла дуплянка, довбана колода, солом'яний кошик — це загальна і звичайна форма вуліка. Знищення бджіл сіркою — є таксамо загальним способом експльоатації пасік, а невизрілий мед, це продукт цього пасічникування.

Ідеї й форми раціонального пасічництва, очевидячки, до недавнього часу, сюди ніколи не заходили, й тому про них просто мало хто чув і майже ніхто їх конретно не знає.

Що більше — попередні господарі краю зуміли так рішуче зневарити населення в самій можливости прихильного відношення до нього з боку влади, що й тепер, коли до Русина сучасна влада підходить із як-найкращими проектами поліпшення якоїсь галузі господарства, то він насамперед завдає сам собі питання: "а чи це не є якась хитра форма стягнути з нього новий податок?" Він насторожується й, захованши недовіря, пасивно стає збоку, мовляв, "хай буде й так, але я краще подивлюсь оддалеки, а коли буде добре, то й я на те пристану"!... Головно з цієї причини глибокого недовіря Русина до всяких нових, невипробуваних ним самим способів пасічникування, його пасічництво загально зберегло примітивізм стародавніх часів.

Добування меду з вуліка, шляхом нищення бджолиної родини, руйнує до 50% літніх найменших і найсильніших роїв. Слабі рої на зиму поєднувані, нездатні до боротьби з трудношами зимівлі, частогусто і збільшують цей відсоток. Тим то ті кволі рої на весну головну енергію витрачають на поліпшення своїх фізичних сил і тратять час весняних пожитків. І нове покоління те походить не від найкращих роїв, навпаки.

Такі назверхні умови праці підкарпатської бджоли.

Одначе невичерпана кількість благодатного нектару, розлита по лісах, лугах і полонинах, дає їй змогу і серед тих жахливих умов зібрати меду, як показує статистика 1921—1922 р.р., майже на цілих 100% більше, аніж його приносять бджоли инших земель Ч. С. Р. Лише продукція пасік на Словаччині наближається до продукції на Підкарпатській Русі.

Зі сказаного легко уявити, що могло б дати підкарпатське пасічництво, коли б на нього звернути належну вагу й поставити в-умови культурної праці.

Вивести пасічництво Підкарпатської Руси з його сумного стану на шлях культурної господарки, що давно вже процвітає в Чехії, на Шлеску та Моравії, а в останній час і на Словаччині, можна лише крок-за-кроком, систематичною працею, протягом довшого часу. На початку неминуче треба розбудити приспану ініціятиву місцевого пасічницького елементу. Це можна осягти різними способами. Найперше оптрібно завести для цього краю, приналми, одно-двох постійних мандрівних інструкторів, котрі б а) переводили організацію пасічницьких т-в на місцях, і б) навчали окремих пасічників. Вони в окремих районих легко могли б у святочні дні відбувати з околишніми пасічниками 1—2 денні курси, демонструвати на окремих пасіках різні пасічничі роботи й т. и. Брак модерних вуликів на Підкарпаттю конче вимагає потреба влаштування великої майстерні для виробу рямових — солом'яних і деревляних вуликів. Вуліки ці, що розійдуться по лісних пасіках на села, дадуть змогу пасічникам практично пересвідчитись про раціональність їх, порівнюючи з сучасними дуплянками та колодами. Цю праву особливо легко зорганізувати на Підкарпаттю, бо воно багате на дерево, і кожний пасічник має змогу вжити на вуліки солому. Працю в майстерні - могли би провадити, під доглядом майстра, майже безплатно, самі пасічники, або їх діти на становищі учнів-практикантів; це по-перше незвичайно здешевило б виріб, а по-друге, автоматично поширювало б уміліть виробу рямкових вуликів серед самих пасічників.

А далі потрібно б а) улаштовувати, як це робиться в инших землях республики, цирші курси для пасічників, б) при одній із господарських шкіл зорганізувати зразкову пасіку й, нарешті, в) ширити взагалі пасічничі знання серед шкільної молоді, вводячи у програму нижчих і середніх шкіл відомости про пасічництво, а в господарських школах, де це немає, завести пасічництво як окремий предмет навчання.

Одначе ці заходи мали б принести свої неоцінені наслідки для краю аж пізніше. Загальний же стан цієї справи такий, що вимагає негайної теоретичної і практичної допомоги. Тільки щодо фахової пасічничої літератури Підкарпаття є вповні в повному значінню слова. Крім "Пчоводоводства", підручника пасічництва, виданого в-р. Косіл. 1922 р. та ще одної книжечки, надрукованої 1904. р. нічого більш немає про пасічництво, народньою мовою писаного. Тому і з цього боку потрібно б зробити відповідні заходи, бо книжка сама про себе є першим і доступнім учителем для кожної грамотної людини.

П. К.

ПОДЯКА

Отсим маю честь зложити як найсердечнійшу подяку У. Н. Союзові, котрий уділив мені $50.00 з запомогового фонду та заразом і місцевому 370 Товариству Любов, від. 370 У. Н. Союза за зрозумність для мого тепершнього прикрого положення та моєї довгої слабости. Бажаю, щоби наш У. Н. Союз зріс в сотки тисяч членів та мільони маєтку, бо він є правдивим найліпим українським батьком-опікуном на цілій землі. Він не лиш спонукує сині і обовязок та виплачує по смерти члена належиту суму спадкоємцям, але опікується членами за життя в їх нужді часі та нещасті. Тому я вірю, що всі Українці та Українки, що ще не стоять в У. Н. Союзі, нехай єнайш вступають в його ряди. Мають тепер гарну нагоду, бо я надіюсь і згодом приймається нових членів без вступного. — Антін Кирничний, член від. 370 У. Н. Союза в Нью Гейвен, Конн.

В У. Н. СОЮЗІ НАЙДЕШЕВШЕ ОБЕЗПЕЧЕННЯ, ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ, КОРИСТАЙТЕ З НАГОДИТ ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС.

ВИДАННЯ МИХ. ГРУШЕВСЬКОГО

Від Куруківщини до Кумейщини, том 8, частина 1 ..... $1.50
Початки Хмельниччини, том 8, частина 2 ..... 1.00
Історія Української Літератури, том 1 ..... 1.50
Українська Революція, Др. Мих. Аланівський, Галичина в рр. 1918-1920 ..... 1.00
Приватні оповідання, казки і байки Африки та Америки.... .85
Хмельниччина в розцвіті (1648-1650), том 8, частина 3 (оправ.) 2.00
Замовлення слати на адресу:
"SVOBODA"
63 Grand Street. Jersey City, N. J

ФАРМИ!

ФАРМА НА ПРОДАЖ.

Фарма 225 акрів, 100 акрів чистої корної землі, сад з 700 овочевих дерев, волок і грунки, 150 старих овочевих дерев, свіжі: 4 грушки, дім з 16 кімнат разом з убільшованим, 6 другіх забудований, 3 мині від великого міста, миля і пів від містечка, школа 7 хвилин від фарми, 18 дійних корів, 6 дворічних тільних яловок; $350 місячного доходу за молоко, 2 молоді коні, автомобіль, фармерська машинерія і тулки, 83 курей, 250 бушлів корнів, 100 бушлів бульби, 160 бушлів яблок, 7 бочок сайди, 2 бочки вина, бочка капусти, бочка оцтків, бочка гомелиці на $100 „джаґ" в свойих. Ціна $8.500, готівкою $2.500 а решта на легкі сплати. F. PILANOWSKY, 103¼ St. Marks Pl., E. 8th St., New York, N.Y.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОШУКУЮ брата Івана Савку з села Боросів, повіт Бірка. Хтоб знав що його або він сам, хай зголосить ся. Важна справа. 75-76

S. TURASH,
616 East 9th St. New York, N. Y.

УКРАЇНСЬКА ГР. КАТ. ПАРАФІЯ в Гермґер, Н. Й., попрошує сейчас дорогого самостійного, доброго музиканта бути первородним дирекучителем. Мусить уміти добре провадити парохіяльну школу, хор, уряджувати представлення і концерти. Платня після умови і здібности. Писати може обзнати сейчас. Зголоситися до Комітету Парохіяльного за адресу: **John G. Firra, P. O. Box 646, Herkimer, N. Y.,** або на адресу: **334 Pleasant Avenue, Herkimer, N. Y.** 75

„CAFETERIA", SELF SERVICE.

Продається Первороднія американська Ресторан. 76-77
ціна сто
Up-town Broadway,
5571 Broadway, New York

ВЗОРИ канви, нитки до вишивання D. M. C. і стемпльований річи. Пишіть по каталог до
UKRAINIAN BAZAAR,
168 E. 4th St., New York, N. Y.

Tel. Stuyvesant 2097

ДР. МЕД. МУСИЙ КАДЕЦЬ
перенїс свій офіс на
218 SECOND AVE., NEW YORK
між 13. а 14. улицею
Приймає що дня від 9—12; 6—8.
В неділю від 9—1.

ДР. Б. ГОГЕНБЕРГ
спеціяліст з старого краю. Лічить недужих нужних і всяких, як внутрішніх так зовнішніх. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.
DR. B. HOHENBERG
103 EAST 13th STREET
Kanapko 3-ol East
NEW YORK, N. Y.
Годжин офісові: щоденно від 9-ої рано до 8-ої вечер.
Tel. Stuyvesant 4032

НОВІСТЬ НОВІСТЬ
Для Народних Домів, читалень як також і приватних хат.
ВЕЛИКИЙ КОЛЬОРОВИЙ ОБРАЗ 28:22 ЦАЛІВ
БОГУН ПІД БЕРЕСТЕЧКОМ 1651 Р.
репродукція славного малярa Івасюка.
ЦІНА $2.00.
Замовлення слати на адресу:
„SVOBODA"
63 Grand Street. Jersey City, N. J.

КРАСОТА ЖЕНЩИН ТО БОГАТСТВО!
Памятайте дівчата і женщини, що ми ДАРОМ радимо як усунути з лиця волосє, прищі, пеги, вугри і плями, як дістати густе полискуючеся волосє на голові, білу шию і руки, повні і округлі груди. Пишіть що Вам болить, звертайтеся як до приятелів а одержите вдоволяючу відповідь. Зголосіться особисто або долучіть марку і адресуйте:
180 Avenue C, New York, N. Y.

ВАСИЛЬ І МАРІЯ МУЗИКА
Українські погребники
Ню Йорк
Без різниці в котрій стороні Цілого або околиці мешкаєте, телефонуйте до МУЗИКИ і вислано вам
КАРЕТУ
2187 W. CHICAGO AVE.
Tel. Stuley 4252 & 4253

ЖИДИ І НАРОДНЄ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ
Написав Михайло Тимошів.
Книжка обймає 66 сторін 8-ки, видана у Відні, накладом видавництва Йоганбор. Ціна 40 центів, з пересилкою 45 центів.
Можна дістати в книгарні „Свободи".

Б. Т.

„В ВОЛИНСЬКІЙ, ТИХІЙ СТОРОНІ..."

історичне оповідання з кінця XVIII. століття.

(Продовженнє)

(11)

Щож тепер було діяти нещасній семї о. Бендерівського? Одинокий її оборонець і приятель занедужав небезпечно.

Цього самого дня ще, хоча була пізна пора, Сокільський найняв почтовий віз і з своєю будучою тещею й Ганною виїхав із Луцька до Варшави.

У Варшаві, найнявши Сокільський кімнату в "Готель де Польоне" при сенаторській вулиці, недалеко королівського замку.

Призвавши на поміч покровителя покривджених св. о. Миколая, вийшов Сокільський з Ганною і її матірю негайно у місто. При помочі одного варшавського мецената він написав просьбу до короля.

Після довгих церемоній придворний урядник прикликав Бендерівських перед короля. Вони з жахом переходили величавими кімнатами. В одній побачили образ Ченстоховської Матери Божої. Призвавши матір усіх нещасних на поміч, найшлись у королівськім кабінеті. Явився король Станислав Август. Він був уже немолодий, але всетаки ще гарний мужчина. На його лиці видно було мякість і щирість. Бендерівські подали просьбу. Королеви уже передше урядник здав зміст про цілу справу. Король заявив:

— Хочу вірити, що ви невинні, і не хочу, щоби комунебудь із моїх підданих діялася кривда. Не тратьте відваги!

Бендерівські вийшли.

Коли лише зачинились за ними двері, лице Станислава Августа нахмарилось.

— Я знаю, говорив він сам до себе — хто і для чого вик-ликає бунт! Браніцкому захотілось під гетьманською булавою зібрати все військо, а о. пісця... Треба вже зробити кінець його самоволі!

— Так. Король мав добрі наміри і волю, але не мав твердої волі і рішучости.

На другий день вранці явився у Бендерівських надворний з приказом, спішитися з відїздом. Возний мав віддати луцькому трибуналови королівське письмо — з підписом Малаховського. Письмо заборонювало виконувати смертні присуди без найвищого потвердження а відносно о. Бендерівського сказано було, для дальшого розсліду справи негайно відставити його до Варшави. Цей приказ дав королеві для вратування нещасного священика. Королеви було дуже добре звісно, що богато польських шляхичів, головнож волинські, виговорюють на нього будьто він умовився з російською царицею й хоче погубити шляхту. Небезпечно було дразнити шляхотські уми і так уже схвильовані вельми фальшивим патріотизмом.

Так Бендерівські у супроводі королівського возьного, з доброю надією, покинули Варшаву.

Після кількох днів подорожі вечером у понеділок 24. мая 1789-го року задержались перед Луцьком. Одна лише ріка Стир ділила їх від міста. Вони шукали поромa або якогонебудь човна, кликали перевозчиків, ходили горі й долі ріки; але їх труди були даремні. Чись злобна рука, бажаючи не допустити, щоби хтонебудь з прихав із Варшави, перешкодив виповнити "горожанський обовязок" і убити такого "хижого зградника-звіра", яким на їх думку був нещасний о. Олександер Бендерівський, — усунув усяку комунікацію через ріку. Навіть письма на почті задержано. Тимчасом запала мрачна, темна ніч. Не було иншого виходу, як лише переночувати у надбережній коршмі.

Цілу ніч Ганна була не своя. Поклавшись біля неньки, вона зітхала і тайки проливала гіркенькі сльози. Ненькині приголубленнє не в самі були вспокоїти її. Недобре віщувало їй дитяче, вразливе серце!

Вже було пополудни коли подорожні окружною дорогою добились до міста.

Сокільський умістив жінок у одному домі на передмістю, приказав їм ні на крок не виходити поки не вернеться, і поїхав із возним на замок. Цей віддав королівське письмо суді Гулевічеви. Суддя не дуже здивувався. Прочитавши письмо, він здвигнув раменами, скривив лице, і сказав сухо:

— Я вже вїщо не поможу, сталося! Ви запізнилися... вже таке фатум...

Так стався злочин. Пролито невинну кров, що взивала до Справедливого Суддї" о помсту!

Не будемо оповідати, як ще в навечерю покарання смертю знатні польські пані їхали до українського уніятського священика в Рожиска і просили його щоби він не боронив обстрічи злочинного священика*) і як його вели просто з церкви на ринок на костир. Розповідати про муки й останні хвилі життя невинного мученика тяжко, ах як тяжко на серці!

Так! о. Олександер Бендерівський жертва злоби, заслїплення і національної нетерпимости, у второк 25. мая 1789. року поклав свою голову під катівський меч. Він, як дійсний наслідувач Христового закона, закона любови, зрощаючи своїм катам, віддав свою праведну душу.

* * *

Василь Сокільський, проходячи ринком, запримітив на свіжому піску місце, де, мабуть, був костир. Він чув як жидики що по смерти нещасного, над ним насміхались: "А пся гінд фонішер галех". По шиках було гамірно. Луцькі Поляки "патріоти" покріплявсь себе вином після гадно сповненого "патріотичного обовязку". Але були і такі, котрі алькоголем старались заморити червака, що гриз їх совість. Одначе цих було мало.

Сокільський найняв фіякра і, не говорячи жінкам ні словечка про все що сталося, наглив їх до відїзду. Він боявся, щоби вони не зрадились риданими; котрі, як би їх почуто, взято би також за державну зраду і могли би напитати собі клопіт.

Коли вони відїхали вже далеко за місто, сказав Сокільський жінкам, що їм уже не прийдеться бувати в Луцьку, бо вже все скінчилось.

— Ми спізнились... Батько тепер у Господа Бога.

Жінки, припавши до нього, судорожно обняли його й заголосились від плачу. Візник обернувся. Сокільський сказав, що жінок болять зуби, тому хай підганяє коні. Він сам був здержаний і не знав, як розрадувати нещасних. Їх життя було сумне вони так потинули би в пущи, як гинули

*) Здобобині Поляки, навіть визначні аристократи, польські священики, вірячи що українські священики чарівники, записані чортовщі. Вік кожаться їх головні, бороду і вербають так, що вони не чують нікого болю.

священиків у двадцять Польщі, переслідуваних лише за це, що були Українцями. Та провидіння дало їм опікуна в старенькому Городиському. До нього вони їхали й тепер.

Коли Бендерівські відїхали були до Варшави, старенький Городиский від схвилювання і надмірного удару небезпечно занедужав. Тепер застали вони його вмираючого. Біля нього був патер Габріель, бернардин. Він приготовлян Городиского на вічне життя.

Коли Городиському сказали що приїхали Бендерівські, він забажав негайно бачитися з ними. Ледви здержуючи сльози, вони цілували його високі руки.

— Щож Василю? — спитав старець.

— Не вдалося вратувати, і король не поміг!

— Ех, со-ба ... вирвалось із уст старця, але патер Габріель погрозив пальцем, не о-поганювати душі гріхом лихословлення.

— Добре, що приїхали і застали мене живого — говорив Городиский. — Отче Габріель, подайте торбинку!

О. Габріель витягнув із під подушки довол і тяжку торбинку і подав її старцеві. Городиский дав її Всаилеви і Ганні.

Візьміть це від мене, там є вашою тіткою складав свої ощадности. До цих грошей не прилипли сльози покривджених, вноп ваше вино. Візьміть і утікайте зараз далеко відсіля, я так хочу, приказую...

Він розпрощався з прислугою і мужиками. Після цього просив, щоби йому подали плаття його покійної дружини. Йому подали. Погянув тужно на стареньке плаття, підніс до уст і капнула сльоза з його вже завираючих очей: Положіть мені до труни, під голову. Ідуть тебе, моя вірна дружино!

Сокільський і Ганна клячали біля постелі умираючого. Він глядів на них із любовою, положив на них руку і шептав ледви чутно:

— Прийміть моє благословення, згадуйте мене і моліться... Господи Ісусе Христе!..

Слова старця затихли. Душа відлетіла там, де "ні болізни, ні печалі, ні воздихання, но жизнь блаженная безконечная".

* * *

Ведений почуттям самоохорони, повинен був Сокільський з Ганною і матірю (бабу) сьмерла пе перед страченням її сина о. Олександра), негайно, не чекаючи на похорони втікати з Іванівки. Покійник був би записав їм хутір, але він знав, що вони не устоять ся проти могучого шляхтича Стецкого. Ось-ось впадуть його люде з Деюсою на чолі, можуть їх ограбити, замкнуть в тюрму, піддадуть тяжкім муками так ще й видадуть процес за державну зраду. Вони виїхали до Рівного. Це місто було власністю князя Йосифа Любомірського. Цей був більше людяний, не дуже угнітав своїх підданих і не любив, коли хто втручався в його уподобання. Він зівсім не займався політикою, будував палати, устроював бенкети і не позволяв, щоби в його посілостях свавольничили "порядкові комісарі" з грабіжниками-міліціонерами. Проживати в Рівному було менше небезпечно, але на довший час годі було бути певним.

У церкві Воскресіня в Рівному Василь і Ганна звінчались.

(Конець буде)

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ НАСОПИСЬ „СВОБОДА".